

Visietekst “Pedagogisch Handelen op KIDS”

Inleiding:

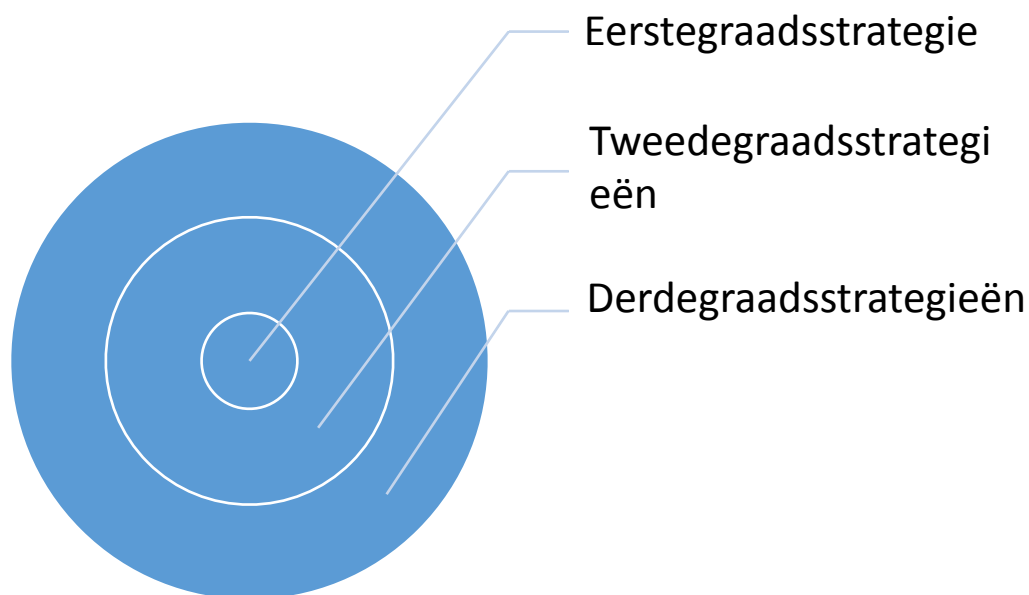
KIDS wil in het belang van haar cliënten werken aan een hartelijke en professionele organisatie. Door stil te blijven staan bij de vraag “wat maakt ons handelen op KIDS tot pedagogisch handelen”, komen we tot een basisvisie inzake pedagogisch handelen die leidraad is voor het werken met onze cliënten en hun context.

Pedagogisch handelen:

Voor onze basisvisie beroepen we ons op het pedagogisch model van J.W Kok, emeritus-hoogleraar orthopedagogiek uit Nederland. Hierbij willen we niet alleen kijken naar de behandelstrategieën die we als voorziening hanteren, maar eveneens naar het pedagogisch klimaat dat we aanbieden in relatie met de cliënt en context. In ons pedagogisch handelen integreren we eveneens het ontwikkelingsdynamisch model van A. Dösen.

Een goed pedagogisch klimaat is in de eerste plaats belangrijk met het oog op de rechten van kinderen & volwassenen op verzorging, opvoeding, veiligheid en ontwikkeling (Unicef, 2009). Het gaat om hartelijk en professioneel omgaan met onze cliënten. Echter, om goede hulpverlening te verstrekken is een pedagogisch basisklimaat eveneens noodzakelijk. Een behandeling kan niet effectief zijn wanneer een basisvoorwaarde ontbreekt: een veilig en stabiel leefklimaat.

Kok hanteert hiervoor een strategieënmodel waaronder alle pedagogische handelingen terug gebracht kunnen worden binnen de 3 verschillende strategieën. We stellen dit model visueel als volgt voor:

Figuur 1: strategieënmodel van J.W. Kok

Eerstegraadsstrategie

De eerstegraadsstrategie kent alle aspecten die in een normale opvoedingssituatie voorkomen. Er wordt ingewerkt op relatie, klimaat en situatie.

Opvoeden gaat om het creëren van een klimaat:

- De sfeer
- Het ritme van het dagelijkse leven
- Wat men kan aanvoelen: rust of drukte, humor of ernst, hoop of wanhoop, vriendelijkheid of vijandigheid

Opvoeden gaat om het hanteren van situaties:

- Hoe gaat men om met specifieke leefsituaties: ochtendritueel, wassen, maaltijden, conflicten,....

Opvoeden gaat om het bieden van een pedagogische relatie

- Zorgen voor een goede relatie
- Het 'er zijn' voor kinderen
- Variëren van de relatie door onder andere te corrigeren, straffen en belonen, grenzen bieden, aandacht geven,...

Deze eerstegraadsstrategie zien we op KIDS vertaald in 7 pedagogische uitgangspunten (zie verder in dit document) die verweven zijn met een degelijke doelgroepspecifieke kennis, vaardigheden en attitudes. We verwijzen hiervoor naar de visieteksten DSH, ST en ASS.

Tweedegraadsstrategieën

Tweedegraadsstrategieën zijn direct of indirect op de persoonlijkheidsontwikkeling inwerkende therapieën met een duidelijk omschreven werkwijze, methodiek en die gedurende 1 of meerdere uren per week worden toegepast

Het gebruik en hanteren van tweedegraadsstrategieën wordt in deze tekst niet verder toegelicht. We baseren ons in deze tekst enkel op het geheel van basisvaardigheden in ons handelen.

Derdegraadsstrategieën

Derdegraadsstrategieën zijn individuele variaties in het handelen met onze cliënten en hun context. Ze verschillen van cliënt tot cliënt en worden in elk handelingsplan individueel uitgeschreven en toegelicht.

Voor meer informatie over het gebruik van derdegraadsstrategieën verwijzen we naar de documenten inzake handelingsplanning.

Vertaling van het strategieënmodel binnen onze pedagogische basisvisie op KIDS

We vinden het belangrijk om het pedagogisch klimaat binnen KIDS expliciet in de kijker te plaatsen. Het dient als basisvisie door alle medewerkers (over alle afdelingen heen op de verschillende niveaus) van de organisatie gekend en doorleefd.

In de kern kunnen we drie basale pedagogische principes onderscheiden: veiligheid en ondersteuning bieden, ruimte scheppen voor leren en ontwikkeling, en regels en grenzen stellen. Daarnaast is het voor ons als voorziening met leefgroepen eveneens belangrijk om

aandacht te hebben voor de interacties tussen de cliënten onderling en de cliënt en context.

Inspiratie voor een model dat als grondslag dient voor het scheppen van een goed pedagogisch klimaat is onder meer te vinden in het Positief Pedagogisch Programma (Triple P). Dit model bestaat uit een vijftal pedagogische uitgangspunten die van toepassing zijn op de relatie en interactie tussen medewerkers en cliënten en op de andere aspecten van het pedagogische klimaat zoals ruimtelijke omgeving en de interacties tussen cliënt en context.

Daarnaast hebben we nog 2 uitgangspunten toegevoegd die we vanuit KIDS erg belangrijk vinden in ons pedagogische klimaat.

Dit maakt het volgende geheel:

- Emotionele steun en sensitieve responsiviteit
- Autonomie en ruimte
- Structureren en grenzen stellen
- Informatie geven en uitleggen
- Begeleiden van interacties tussen cliënten
- Stimuleren en ondersteunen van interacties tussen cliënt en context
- Levenskunst, kwaliteit van leven, leren feestvieren

Emotionele steun en sensitieve responsiviteit

Emotionele steun en sensitieve responsiviteit kunnen ook wel aangeduid worden met termen als warmte en ondersteunend aanwezigheid. Sensitieve responsiviteit wil zeggen dat we oog hebben voor de signalen van onze cliënt en hier adequaat op reageren. Het geeft een gevoel van begrip en aanvaarding bij de cliënt en creëert een basis van veiligheid.

Het gaat om echt aandacht bieden aan de cliënt, luisteren naar het verhaal en weten wat er omgaat in de cliënt. Openstaan betekent interesse tonen voor de achtergronden en gewoonten van de cliënt, de cliënt benaderen als een individu.

Lichamelijkheid en affectiviteit kunnen hierbij een pedagogische kracht zijn en moeten evenzeer gekoesterd worden. (zie adviesnota inzake lichamelijk handelen VWW 2016)

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- In onze dagelijkse werking zien we emotionele steun en sensitieve responsiviteit vertaald in een empathische basishouding bij alle medewerkers.
- Medewerkers nemen uitgebreid de tijd om de cliënt te observeren, in diverse leef- en leersituaties.
- Het ontwikkelingsdynamisch model rond Emotionele Ontwikkeling (SEO) dient als leidraad in onze leefgroepenwerking.
- Er wordt rekening gehouden met de communicatiemogelijkheden van elke cliënt en communicatie wordt hierop afgestemd.
- We hebben respect en waardering voor de individuele keuzes van onze cliënt.
- We werken op maat van elke cliënt en stellen deze centraal in onze werking.

Autonomie en ruimte

Wanneer cliënten zich veilig voelen, kunnen ze dingen ondernemen en uitproberen. Cliënten moeten ruimte en kansen krijgen om initiatieven te nemen. Het is aan de begeleiders om onze cliënten te stimuleren om zo veel mogelijk zelf te doen en zelf problemen op te lossen en hun oplossingen en ideeën te respecteren. Hierbij wordt initiatief en inspraak sterk geapprecieerd.

Recht op privacy neemt hierin eveneens een voorname rol in. Het is belangrijk om telkens opnieuw stil te blijven staan bij het spanningsveld tussen afstand en nabijheid (zie adviesnota inzake lichamelijk handelen VWV 2016).

Autonomie en ruimte gaan ook over de ruimte voor de eigenheid van de cliënt: een puber moet kunnen puberen, rekening houdende met de realistische verwachtingen die men op basis van leeftijd en ontwikkeling kan en mag stellen.

We vinden het belangrijk dat de cliënt achter het gedrag dat hij of zij stelt wordt gezien, dat kansen blijven gegeven worden en dat de cliënt vanuit een positieve benadering wordt beschouwd. Cliënten worden op emancipatorische wijze ondersteund en begeleid.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- Onze cliënten worden begeleid in het maken van plannen, in het organiseren van hun leven, in het maken van hun eigen keuzes.
- Onze cliënten worden betrokken in de dagelijkse werking via verschillende inspraakkanalen. (Jeugdraad, gebruikersraad, tevredenheidsonderzoeken, individuele handelingsplanning, dagelijkse gesprekken,...)
- We informeren onze cliënten over hun recht om actief deel te nemen aan de bespreking van het individuele handelingsplan en stimuleren hen hiertoe
- Onze cliënten worden begeleid in het experimenteren onder het motto 'fouten maken mag'.
- Er is respect voor het individu in de groep: cliënten worden niet steeds verplicht tot deelname aan het groepsaanbod, maar kunnen ook individuele keuzes maken met betrekking tot hun dagprogramma.
- Dit alles vanuit een basisvertrouwen in elke cliënt en een geloof in hun eigen kunnen.

Structureren en grenzen stellen

Structuur kan cliënten een houvast bieden en kan bijdragen tot een gevoel van veiligheid en competentie. Structuur bieden en grenzen stellen, betekent duidelijk maken wat cliënten kunnen en mogen, wat de verwachtingen zijn. We vinden het als voorziening belangrijk dat structuren en regels worden vastgelegd vanuit de behoeften van onze cliënten en niet in functie van controle en beheersing van de werking. In die zin proberen we ook op maat van elke cliënt structuur en grenzen aan te bieden en niet zozeer in functie van de hele groep.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- Cliënten worden op hun maat geïnformeerd over het hoe en waarom van de geboden grenzen en structuren.
- We hebben aandacht voor een positieve sanctionering (met behulp van beloningssystemen, ...).
- Wanneer cliënten grensoverschrijdend gedrag stellen, hebben onze medewerkers de taak om respectvol te structureren en te begrenzen. In bepaalde gevallen kunnen

vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingevoerd. (zie hiervoor Adviesnota VVV inzake Lichamelijk handelen en onze visietekst inzake agressie en grensoverschrijdend gedrag).

- Grenzen en structuur worden aangeboden in de vorm van verschillende visualisaties: daglijnen, routines, weekoverzichten, planningen en digitale hulpmiddelen.
- Grenzen stellen en structureren vraagt van onze teams dat ze zoveel mogelijk op dezelfde lijn staan en hierin consequent handelen.
- We proberen verantwoord om te gaan met het bieden van grenzen en structuren met het oog op het latere leven wanneer cliënten de voorziening zouden verlaten.

Informatie geven en uitleggen

Door onze cliënten op de juiste momenten informatie te geven of iets uit te leggen, begrijpen ze of leren ze begrijpen wat er gebeurt. Informatie en uitleg zijn essentieel om te kunnen leren en ontwikkelen. Het vraagt van onze medewerkers meer dan alleen het bestraffen of belonen van bepaalde gedrag, het vraagt ook om een inleven in de cliënt, vanuit een positieve benadering.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- De IHP's van onze cliënten worden eveneens besproken met onze cliënten zelf. Zij worden stevast geïnformeerd rond het al dan niet opstarten van een bepaalde behandeling. We verwijzen hiervoor naar de visietekst 'Decreet rechtspositie van de minderjarige'
- We informeren onze cliënten over hun recht om actief deel te nemen aan de bespreking van het individuele handelingsplan en stimuleren hen hiertoe.
- Voor de context van onze cliënten zijn verschillende contactmomenten ingebed in de dagelijkse werking (in de vorm van ouderavonden, oudercontacten, info- en vormingsmomenten,...)
- De sociale dienst van de organisatie functioneert als brugfiguur tussen de cliënt in de voorziening en de context rond de cliënt.
- We hanteren verschillende communicatiekanalen om onze cliënten en hun context op de hoogte te houden van onze werking (Kontakt, blogs, mailinggroepen, heen- en weerschriftjes, telefoongesprekken,...)

Begeleiden van interacties tussen cliënten

Dit pedagogisch uitgangspunt is bijzonder belangrijk in onze leefgroepenwerking. De ervaringen van onze cliënten die ze opdoen in contact met andere cliënten hebben een grote impact op hun welbevinden en ontwikkeling. Om deze reden is het van groot belang dat we voldoende aandacht blijven schenken aan de samenstelling van onze groepen enerzijds, maar anderzijds dat de begeleiders binnen onze leefgroepen ook een voorbeeldfunctie behouden ten aanzien van de cliënten. Begeleiders dienen vanuit een open en eerlijke houding de groep te benaderen en aandacht te schenken aan positief en pro sociaal gedrag.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- Het begeleiden van interacties tussen cliënten onderling behelst dat begeleiders de communicatie tussen de cliënten kunnen afstemmen zodat cliënten elkaar beter kunnen begrijpen.

- Het gaat om het stimuleren en faciliteren van contacten tijdens zowel formele (groeps gesprekken, begeleidingen) als informele momenten (tijdens spel, vrije tijd)
- We willen onze cliënten stimuleren en begeleiden in contacten leggen met andere cliënten binnen de voorziening, maar evenzeer met mensen buiten de voorziening
- Voor onze dove en slechthorende cliënten voorzien we een specifiek aanbod inzake dovencultuur, voor alle cliënten wordt er op regelmatige basis een leefgroepoverstijgend activiteiten aanbod voorzien.
- Aandacht hebben voor de relatie- (en seksualiteits)beleving hoort bij de pedagogische opdracht van onze medewerkers. Deze wordt mee opgenomen in het individuele handelingsplan van onze cliënten. (zie adviesnota VWV inzake lichamelijk handelen)

Stimuleren en ondersteunen van interacties tussen cliënt en context

De rol en de plaats van de context van onze cliënten is een thema dat erg belangrijk is binnen het KIDS. Het stimuleren en ondersteunen van contacten tussen cliënt en context nemen hier een voorname plaats in. We willen hierbij niet alleen kijken naar de beperkingen van de context, maar uitgaan van een positieve benadering, met nadruk op de talenten en vaardigheden die wel aanwezig zijn in de context. Onze medewerkers dienen de band tussen cliënt en context en de loyaliteiten hierin te erkennen en van daaruit ruimte creëren voor interacties onderling. We verwijzen hiervoor naar de visietekst 'Werken met de context'.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- We gaan op regelmatige basis in overleg met de context. De ouders van de cliënten beschouwen we als de belangrijkste partner in onze samenwerking. Kinderen blijven kind van hun ouders, ook al wonen ze (tijdelijk) niet thuis.
- In gesprek met de context wordt vanuit het oplossingsgerichte denkkader voornamelijk gekeken naar het kunnen van ouders en context, naar de vaardigheden en krachten die zich in de context bevinden.
- Ouders worden ook in hun verantwoordelijkheid gelaten als ouder: we proberen ouders zoveel mogelijk te stimuleren om opvoedingstaken zelf ter harte te nemen, eventueel begeleid door onze medewerkers.
- Er wordt psycho-educatie voorzien rond de problematiek van de cliënt voor de context: door middel van oudergesprekken, brussenbegeleiding, netwerkbijeenkomsten,...
- We voorzien een breed gamma aan communicatiekanalen om interacties tussen cliënt en context zoveel mogelijk te stimuleren.
- De sociale dienst fungeert als brugfiguur tussen cliënt en context.

Levenskunst, kwaliteit van leven, leren feestvieren

Onder het motto 'elke dag is een beetje feest', vinden we het belangrijk dat we onze cliënten ook leren feestvieren in de brede zin. Dat we blijven inzetten op hun kwaliteit van leven, dat ze kunnen genieten van formele en informele momenten van plezier en feest. Aandacht hebben voor de leuke dingen van alle dag, kan eveneens bijdragen tot het

gevoel van veiligheid en gezelligheid in onze groepen. Cliënten mogen zichzelf zijn, zich op hun gemak voelen en begeleiders moeten inzetten om de kwaliteit van leven van elke cliënt te garanderen.

Hoe krijgt dit uitgangspunt vorm in onze dagelijkse werking?

- We vieren feest rond kleine en grote gebeurtenissen in het leven van onze cliënten en hun context (verjaardagen, huwelijken, geboortes, ...)
- We hebben aandacht en respect voor interculturaliteit en gebruiken uit verschillende levensbeschouwingen in onze dagelijkse werking.
- De infrastructuur wordt op geregelde tijdstippen aangekleed in de feestelijke, christelijke thema's.
- De infrastructuur wordt persoonlijk aangekleed door de cliënten: cliënten mogen hun persoonlijke ruimtes zelf inkleden, decoreren, leefgroepen worden gezellig ingericht.
- Er is oog voor het samen dingen doen, het samen plezier beleven is een even grote pedagogische opdracht.

Bronnen:

2010. Netty Jongepier, Mascha Struijk, Peer van der Helm. Pedagogisch handelen in de residentiële zorg.

www.ortserve.ugent.be/img/odwsdoc/kokaf.ppt Een visie op J.F.W. Kok

Ontwikkelingsdynamisch model van Dösen

www.triplep.be

Vlaams Welzijnsverbond, Advies 8. Adviestekst: lichamelijk handelen in zorg en ondersteuningsrelaties (2016).

Visieteksten 'DSH', 'ST', 'ASS' (Sharepoint)

Visietekst 'Decreet rechtspositie van de minderjarige' (Sharepoint)

Visietekst 'Agressie en GOG' (Sharepoint)

Visietekst 'werken met de context'